

Краљевић Марко

Краљевић Марко као епско-историјски јунак

Јован Јовановић VI2

Садржај:

- ☞ Шта историја каже о Марку Краљевићу
- ☞ Још историјских чињеница
- ☞ Марко у бици на Косову пољу
- ☞ Марко као епски јунак
- ☞ Краљевић Марко у народној поезији
 - ☞ Марко и Шарац
 - ☞ Правдољубив и поштен,
 - ☞ ...понекад преке нарави
 - ☞ Јунак великог срца,
 - ☞ ...и надљудске снаге!
- ☞ Човек који је Србима вратио веру у слободу

Шта историја каже о Марку Краљевићу

- ❧ **Марко Мрњавчевић** (око 1335. – 17. мај 1395.), познатији као **Краљевић Марко**, био је српски краљ од 1371. до 1395, док је у ствари владао само малом територијом у западној Македонији.
- ❧ Краљевић Марко живео је у временима пре, и мало после битке на Косову пољу. Престони град у држави краља Марка био је **Прилеп**.
- ❧ Отац му је био краљ Вукашин, а мајка Аљена. Имао је три брата: Андријаша, Дмитра и Иваниша.
- ❧ Сачувана су три портрета Марка Краљевића који показују да је био висок, наочит, правилних црта лица. Говорио је више језика, био писмен, али је био и физички спреман за борбу и за рат. Цео живот је остао веран витешким начелима јер је, пре свега, био витез.

„Портрет Марка Краљевића“,
насликала Мина Караџић

Још историјских чињеница

- ❧ Имао је три брака, а занимљиво је да се два пута женио истом женом, што је у том периоду било потпуно невероватно. Два пута се женио Јеленом Прељубовић, српском племкињом. То је један готово незабележен пример у читавој средњовековној историји Европе.
- ❧ Марко је погинуо у бици на Ровинама, 17. маја 1395. године, борећи се на турској страни као турски вазал. Константин Филозоф у свом *Житију деспота Стефана* пише да је Марко уочи битке рекао Стефану Лазаревићу: „Молим Господа да помогне хришћанима у овом рату, а ја нек' будем први који ће у њему погинути!“
- ❧ Иако је био владар релативно скромног историјског значаја, Марко је током турске окупације постао један од најпопуларнијих јунака српске народне епике и усмене традиције уопште. Сличан статус има и у традицијама других јужнословенских народа - Бугари га поштују као свог народног јунака под именом *Крали Марко*, а појављује се и у песмама код Словенаца и Албанаца.

Марко у бици на Косову пољу

- ❧ Највећи и најпознатији јунак наше епске поезије, крив је, према предању, за пораз на Косову, јер је закаснио на битку. Ово је логично објашњење народних певача, јер како бисмо иначе могли да изгубимо највећу битку када смо имали јунака од којег Турци стрепе на сваком кораку!
- ❧ Ипак, историја тврди другачије: „...ништа се поуздано не зна о учешћу краља Марка у Косовској бици. Као турски вазал морао би се борити против Срба. Али, наводно, султан се плашио да не пређе на српску страну, па га у бој није звао. Било како било, учествовао на овој или оној страни, народ је у њему опевао највећег јунака који се једини до краја борио против Турака.“
- ❧ Марко Краљевић јесте погинуо као турски вазал, али је важно рећи да је он већи део свог живота провео ратујући са Турцима.

Марко као епски јунак

- ❧ Краљ Марко највећа је загонетка српског народног епоса. У Марку се слегло вековно историјско искуство народа. На њега су прешле улоге и судбине многих епских јунака - оних о којима се певало пре њега, и оних о којима се певало после њега.
- ❧ Запамћен је као неустрашиви заштитник слабих и беспомоћних, који се борио против неправде и делио мегдане са турским насилницима.

Има назнака да су се песме и легенде о њему појавиле још за његовог живота, али у тренуцима када је народу под Турцима било најтеже, те приче су српског владара претвориле у бесмртног јунака.

Краљевић Марко у народној поезији

Марко и Шарац

☞ Марко је имао посебан однос са својим коњем Шарцем – он му је био као брат, и више од тога:

„ Шарца коња и грли и љуби:
 “Јао Шаро, моје десно крило,
 Достигни ми вилу Равијојлу!
 Чистим ћу те сребром потковати,
 Чистим сребром и жеженим златом;“

Марко Краљевић и вила

„ Па он сједе пити мрко вино;
 Не пије га чим се вино пије,
 Већ леђеном од дванаест ока,
 Пола пије, пола Шарцу даје.“

Женидба краља Вукашина

„ Па поведи Краљевићу Марко,
 Па поведи сабљу од појаса,
 И он дође до коња Шарина,
 Сабљом Шарцу осијече главу,
 Да му Шарац Турком не допадне,
 Да Турцима не чини измета,
 Да не носи воде ни ћугума.
 А кад Марко посијече Шарца,
 Шарца коња свога укопао,
 Боље Шарца нег' брата Андрију;“

Смрт Краљевића Марка

Правдољубив и поштен,

- ❧ Не стиди се да заплаче због пропасти српске државе:

„Срдит Марко језди низ Косово,
рони сузе низ јуначко лице,
а кроз сузе гњевно проговара:
„Ој давори, ти Косово равно!
Што си данас дочекало, тужно,
после нашег кнеза честитога,
да Арапи сад по теби суде!
Ја срамоте поднети не могу,
ни жалости велике трпити,
да Арапи тако зулум чине
и да љубе младе и девојке
Данас ћу вас, браћо, осветити,
осветити, или погинути". "

Марко укида свадбарину

- ❧ Не устеже се да критикује нечовештво:

„Треће ти је, беже, нечовештво:
Ти имадеш и оца и мајку,
– Ни једнога у асталу нема,
Да ти пије прву чашу вина!"

Марко и бег Костадин

- ❧ Спреман је да се супротстави оцу и стричевима по цену живота када је у питању правда:

"Јевросима, моја мила мајко,
господа се јесу завадила
на Косову Пољу широкоме
код бијеле Самодрезе цркве,
и они се отимљу о царство;

...

мене зову на Поље Косово
да им кажем на коме је царство".
Кол'ко Марко тежио на правду,
тол'ко моли Јевросима мајка:
"Марко сине, једини у мајке,
не била ти моја рана клета,
немој, сине, говорити криво:
ни по бабу ни по стричевима,
већ по правди бога истинога;
немој, сине, изгубити душе;
боље ти је изгубити главу
него своју огр'јешити душу".

Урош и Мрњавчевићи

...понекад преке нарави

☞ Чак и као епски јунак и миљеник народа, имао је и понеку ману.

☞ Преке нарави, страшан када се наљути:

Кад је Марко речи разабрао,
Цикну Марко, као горско звере,
Удари се руком по колену,
Па беседи сироти девојки:
“Кучко једна, сирото девојко!
“Мор’о те је когод научити,
“Веће казуј, ко те научио”

Ђевојка надмудрила Марка

Ако ли ми не достигнеш виле,
Оба ћу ти ока извадити,
Све четири ноге подломити,
Па ћу т’ овде тако оставити,
Те се туци од јеле до јеле,
К’о ја, Марко, без мог побратима.”

Марко Краљевић и вила

Јунак великог срца,

- Он је јунак од мегдана, увек спреман да се ухвати у коштац са сваким, не плашећи се никога. Али, спреман је и да призна да је неко бољи јунак од њега:

„Јао мени до бога милога
где погубих бољега од себе“

Марко Краљевић и Муса Кесеџија

- Упркос великој снази и неустрашивости, према мајци је био нежан и пун поштовања:

„То је Марко послушао мајку:
он узима рало и волове,

...

А када се Марку досадило,
диже Марко рало и волове,
те он побегне Турке јањичаре,
пак узима три товара блага,
однесе их својој старој мајци:
„То сам тебе данас изорао“.

Орање Марка Краљевића

- Он је јунак великог срца, сажалив на слабе и рањене:

„Бог донесе Краљевића Марка,
узе мене из крви јуначке,
однесе ме у гору зелену,
па ме метну на јелову грану.

...

Спомиње се Краљевићу Марко
као добар данак у години“

Марко Краљевић и орао

„А мени је жао, беше, било,
Жао било двеју сиротица,
Па ја узех до две сиротице,
Одведох их доле на чаршију,
Нахраних их хлеба бијелога
И напојих вина црвенога“

Марко и бег Костадин

...И надљудске снаге!

Откуд Марку надљудска снага – наследио је од ујака Момчила:

„Што Момчилу било до кољена,
Вукашину по земљи се вуче!
што Момчилу таман калпак био,
Вукашину на рамена пада!
што Момчилу таман чизма била,
ту Вукашин обје ноге меће!

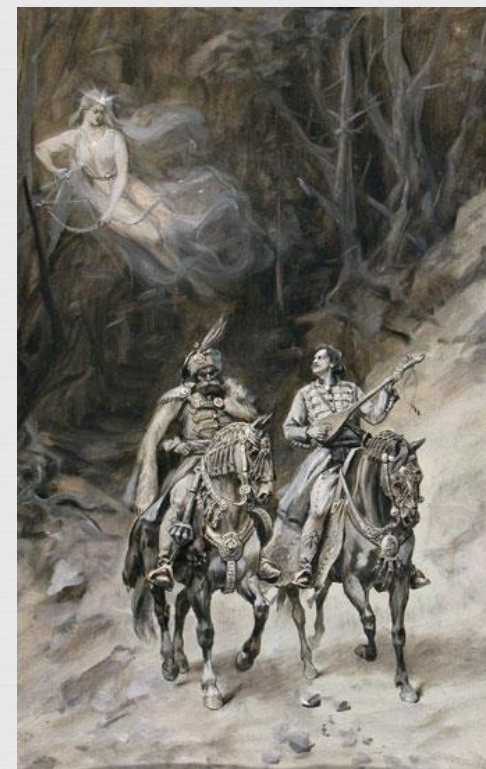
...
а Марко се тури на ујака,
на ујака, војводу Момчила.“

Женидба краља Вукашина

А ево колико је био снажан:

„Кад удари у катане Марко,
Како соко међу голубове:
Што погуби сабљом окованом,
Што погази Шарцем од мејдана,
Што подави у тихом Дунаву;“

Марко Краљевић и Вуча Ценерал

Милош, Марко и вила

Човек који је Србима вратио веру у слободу

- ☞ Он је народу приредио чудо, а последњи српски краљ остаје са народом у митској тврђави у Прилепу. Поносно, све до своје часне смрти, којом је завршена читава једна епоха српског славног царства. Једна генерација српских косовских витезова са Марковом смрћу отишла је у историју.
- ☞ Његов живот није могао материјално да помогне Србима, али и те како јесте у духовном смислу: он је био витез који је давао самопоуздање и веру људима да ће доћи доба ослобођења.
- ☞ То се и десило, 500 година касније, захваљујући томе што наш народ никада није престао да верује да ће једном бити поново слободан, а веру је сачувао и кроз песме о свом јунаку

